УДК 336.71:330.341
JEL G21, G28, D82
DOI https://doi.org/10.32782/2786-765X/2026-15-7

Гриценко Р.А.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи,
докторант,
Академія фінансового управління;
незалежний член наглядової ради,
АТ «Державний експортно-імпортний банк України»
ORCID: https://orcid.org/0009-0007-4023-330X

РИНКОВА ДИСЦИПЛІНА ЯК МЕХАНІЗМ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ДОВІРИ У ФІНАНСОВО-БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

У статті ринкову дисципліну розглянуто як механізм інституціоналізації довіри у фінансово-банківській системі. Запропоновано модель із п'яти послідовних складових: інформаційної прозорості, суб'єктів моніторингу, каналів впливу, відповідальності за ризик та реакції фінансової установи. Для оцінювання їх стану в Україні використано якісний інституційний аналіз нормативних змін, структури банківського ринку та каналів ринкового впливу. Обґрунтовано принцип обмежувальної ланки, за яким ефективність ринкової дисципліни визначається найслабшою складовою механізму. В Україні такою ланкою є відповідальність за ризик, послаблена повним гарантуванням вкладів і значною роллю державних банків. Практичне значення результатів полягає у визначенні складових, які слід посилити до повернення обмеженого гарантування вкладів.

Ключові слова: ринкова дисципліна, інституціоналізація довіри, раціоналізатори довіри, розкриття інформації, гарантування вкладів, державні банки, корпоративне управління.

Постановка проблеми. Довіра є базовою умовою роботи фінансово-банківської системи. Вкладник передає банку заощадження, інвестор купує його боргові інструменти, а контрагент відкриває ліміт лише тоді, коли вважає, що банк виконає свої зобов'язання. Проблема полягає в тому, що така оцінка не завжди спирається на достатню інформацію. Якщо довіра формується переважно на репутації, неперевіреній інформації, або очікуванні державної підтримки, вона може швидко зникнути після першого серйозного шоку. Саме тому для фінансової системи важливо мати не тільки високий рівень довіри, а й створити механізми, які роблять її більш обґрунтованою і стійкою (інституціоналізованою).

Одним із таких механізмів є ринкова дисципліна – здатність учасників ринку оцінювати ризики фінансової установи і змінювати умови взаємодії з нею залежно від результатів цієї оцінки. Якщо банк бере на себе надмірні ризики, вкладники можуть вимагати вищої ставки або забирати кошти, інвестори – відмовлятися від придбання його боргових інструментів, а контрагенти – скорочувати ліміти. У результаті цих подій ризик починає відображатися в економічних параметрах угод. Саме в цьому полягає відмінність ринкової дисципліни від адміністративного нагляду: вона формує межі допустимої поведінки не прямою забороною, а через економічні рішення і дії тих, хто ризикує власними коштами. Такий підхід лежить в основі Третьої опори Базельських угод [8].

Для України ця проблема зараз має особливе значення. Під час воєнного стану стимули вкладників до самостійної оцінки і моніторингу банків послаблені повним гарантуванням вкладів фізичних осіб [4]. Одночасно державні банки, чисті активи яких на 01.01.2026 перевищили 2 трлн грн [2], зосереджують близько половини активів банківської системи. Це посилює очікування державної підтримки і додатково зменшує ціну помилки для частини кредиторів. Водночас НБУ розпочав поетапне впровадження вимог до оприлюднення пруденційної інформації за стандартами Базельських угод [6]. Виникає певний розрив: інформації про ризики стає більше, але економічні стимули використовувати її поки залишаються обмеженими. Після повернення до обмеженого гарантування такі стимули знову зростуть і почнуть працювати більш ефективно. Тому важливо заздалегідь визначити, які саме ланки ринкової дисципліни в Україні працюють, а які можуть не передати ринковий сигнал до поведінки банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження ринкової дисципліни є теорія інформаційної асиметрії

© Гриценко Р.А., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дж. Акерлофа. Він показав, що за відсутності достовірної інформації про якість товару ринок може деградувати аж до його зникнення [7, с. 488–490]. Для банків ця проблема особливо гостра: вкладник бачить процентну ставку, бренд і публічну звітність, але не може безпосередньо оцінити якість кожного кредиту або реальний рівень ризику в балансі. Ч. Каломіріс та Ч. Кан показали інший бік цього механізму: можливість вкладників у будь-який момент вимагати повернення коштів сама по собі дисциплінує менеджмент банку і стримує опортуністичну поведінку [10].

М. Фленері дослідив можливість використання ринкової інформації в пруденційному нагляді та дійшов висновку, що ринкові сигнали можуть доповнювати наглядову оцінку ризиків, але не замінювати її [12, с. 273–276]. Р. Блісс і М. Фленері пішли далі і розділили ринкову дисципліну на два етапи – моніторинг і вплив. Їхнє дослідження банківських холдингів США показало важливу проблему: ринок може досить точно побачити зростання ризику, але це ще не означає, що менеджмент змінить поведінку [9, с. 361–364]. Отже, сам факт наявності інформації і навіть правильної її оцінки ще не робить ринкову дисципліну дієвою.

Емпіричні дослідження добре показують, через які канали діє цей механізм. М. С. Мартінес Перія та С. Шмуклер на даних Аргентини, Чилі та Мексики встановили, що вкладники реагують на погіршення стану банків відпливом коштів і вимогою вищих ставок, причому така реакція частково зберігається навіть серед застрахованих вкладників [14, с. 1029–1032]. А. Демірґюч-Кунт і Г. Гейзінга, навпаки, показали, що явне страхування депозитів зменшує чутливість ставок до ризику банку [11, с. 375–377]. Е. Ніер і У. Бауманн отримали схожий результат: більший обсяг розкриття та вища частка незастрахованих зобов'язань стимулюють банки підтримувати більші буфери капіталу, тоді як державні гарантії послаблюють цей стимул [15, с. 332–335]. Природний експеримент зі скасуванням державних гарантій для німецьких ощадних банків також показав зменшення схильності банків до ризику після усунення гарантій [13, с. 457–460].

В українській економічній науці довіра до банківської системи розглядалася Т. О. Кричевською в контексті монетарної політики як інституту забезпечення довіри до грошової одиниці та банківської системи [3, с. 64–66]. В. О. Єрмак дослідив фінансову інклюзію як складову реформування банківського сектору [1, с. 97–99]. У цій статті для позначення рейтингових агентств, аудиторів, незалежних аналітиків та інших посередників, які допомагають учасникам ринку перетворити складну фінансову інформацію на зрозумілий сигнал, використано поняття «раціоналізатори довіри». Їхня роль особливо важлива тоді, коли вкладник або інвестор не має ані ресурсів, ані достатньої професійної підготовки для самостійної оцінки ризику банку.

Разом з тим більшість досліджень зосереджується або на окремих проявах ринкової дисципліни – поведінці вкладників, вартості боргу, розкритті інформації, – або на дихотомії «моніторинг – вплив». Цього недостатньо для пояснення ситуацій, коли інформація доступна і ризик правильно оцінений, але поведінка банку не змінюється. Невирішеним залишається питання про ланки, через які ринковий сигнал проходить від розкриття інформації до конкретного управлінського рішення. Для України це питання додатково ускладнюється воєнним режимом гарантування вкладів і значною часткою державних банків.

Метою статті є розроблення структурної моделі ринкової дисципліни як механізму інституціоналізації довіри у фінансово-банківській системі та оцінювання на її основі стану окремих складових цього механізму в Україні з визначенням тих ланок, які потребують посилення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринкову дисципліну у фінансовому секторі доцільно визначити як механізм, за допомогою якого учасники ринку змушують фінансову установу враховувати ціну власного ризику. Вони роблять це не через адміністративну заборону, а змінюючи умови, на яких готові тримати в банку кошти, кредитувати його, купувати цінні папери або підтримувати ділові відносини. У такій конструкції довіра перестає бути лише психологічною оцінкою. Вона спирається на сигнали, які можна перевірити, порівняти і, за потреби, перетворити на дію. Саме тому ринкова дисципліна може розглядатися як один із механізмів інституціоналізації довіри.

Розвиваючи двоетапний підхід Р. Блісса і М. Фленері [9, с. 361–364], пропонується розглядати ринкову дисципліну як послідовність п'яти складових, кожна з яких передає сигнал наступній (рис. 1). Моніторинг охоплює інформаційну прозорість і суб'єктів, здатних цю інформацію якісно аналізувати.

Вплив відбувається через ціновий, кількісний і корпоративний канали та залежить від того, наскільки реальними є можливі втрати коштів для учасників ринку. Завершується робота цього механізму реакцією самої фінансової установи. Якщо менеджмент і власники

Рис. 1. Структурна модель ринкової дисципліни як механізму інституціоналізації довіри

Джерело: розроблено автором на основі [9]

ігнорують ринковий сигнал, весь попередній ланцюг втрачає сенс. Регулятор при цьому не є учасником ринкової дисципліни у вузькому розумінні, але саме він значною мірою визначає усі нормативні умови, за яких кожна з цих ланок повинна працювати ефективно.

Інформаційна прозорість. Ринкова дисципліна починається з можливості відрізнити надійний банк від ризикового. Якщо такої можливості немає, вкладник реагує не на ризик, а на чутки, бренд або поведінку інших вкладників. Це вже не дисципліна, а передумова для панічних реакцій та банківських криз. Міжнародною основою прозорості банків є Третя опора Базельських угод, яка визначає вимоги до публічного розкриття інформації про капітал, ризики та системи управління ними [8]. В Україні тривалий час обов'язкове розкриття обмежувалося фінансовою звітністю та переліком показників, визначеним постановою Правління НБУ № 11 [5]. Ситуація почала змінюватися після прийняття постанови Правління НБУ № 165 від 30.12.2025: на основі Регламенту ЄС № 575/2013 і стандартів Pillar 3 запроваджено поетапне оприлюднення пруденційної інформації [6]. Це важливий крок. Але сама кількість оприлюднених таблиць ще не створює дисципліну: інформація повинна бути достовірною, порівнянною і зрозумілою тим, хто приймає фінансові рішення.

Суб'єкти моніторингу. Аналіз ризику потребує інвестицій часу і професійних навичок. Тому стимул до проведення власного аналізу найбільше мають ті, хто може реально втратити власні інвестиції: незастраховані вкладники, великі корпоративні клієнти, власники субординованого боргу та облігацій банків, акціонери, контрагенти на міжбанківському ринку. Проте більшість клієнтів банку не буде самостійно перевіряти пруденційні нормативи або оцінювати структуру власності та капіталу. Таких посередників, як рейтингові агентства, аудитори, незалежні аналітики, інвестиційні консультанти, фінансові медіа та професійні асоціації, у цій статті пропонується розглядати як «раціоналізаторів довіри». Вони знижують витрати на аналіз і перетворюють складну інформацію на простіший ринковий сигнал. Однак і цього може бути недостатньо, якщо кінцевий споживач не розуміє значення такого сигналу. Тому фінансова обізнаність є не додатковим елементом, а середовищем, через яке моніторинг переходить у дію.

Канали впливу. Після оцінки ризику ринок повинен мати можливість перетворити цю оцінку на економічні наслідки для банку. Найм'якший варіант – ціновий канал: ризиковий банк змушений платити вищу ставку за депозитами або боргом, його спреди розширюються, а ринкова вартість капіталу знижується. Такий сигнал корисний саме тому, що з'являється до масового відпливу коштів. Кількісний канал є жорсткішим: вкладники забирають депозити, банки-контрагенти скорочують ліміти, інвестори відмовляються від нових випусків [10, с. 497–500; 14, с. 1029–1032]. У крайньому випадку це вже банківська криза. Корпоративний канал працює через акціонерів і наглядову раду і може призводити навіть до зміни менеджменту. Для стабільності системи важливо, щоб слабкий сигнал через ціну виникав раніше, ніж сильний сигнал через відплив коштів.

Відповідальність за ризик. Ринкова дисципліна слабшає, якщо учасник ринку очікує, що у разі проблем його втрати візьме на себе держава. Тоді він фактично оцінює вже не банк, а надійність державної гарантії. Саме тому

для цього механізму важливе не лише розкриття ризику, а й реальність його фінансових наслідків. Її підтримують обмежене гарантування вкладів, дієвий режим виведення банків з ринку та механізми внутрішньої рекапіталізації (bail-in). У протилежний бік діють ефект «too big to fail» і державна власність, якщо ринок сприймає їх як неявну гарантію. Емпіричні дослідження показують однаковий напрям ефекту: як явне страхування депозитів [11, с. 375–377], так і державні гарантії [13, с. 457–460; 15, с. 332–335] зменшують чутливість кредиторів до ризику банку.

Реакція установи. Остання ланка часто є вирішальною. Навіть точний ринковий сигнал нічого не змінює, якщо менеджмент і власники його ігнорують. Реакція може полягати у зниженні ризиків, докапіталізації, зміні структури фондування, посиленні внутрішнього контролю або заміні менеджменту. Саме на цьому етапі Р. Блісс і М. Фленері виявили найслабший емпіричний зв'язок [9, с. 389–395]. Якщо рішення в банку визначаються конфліктом інтересів, домінуванням окремого власника або політичним впливом, ринкова дисципліна не коригує поведінку, а лише швидше виявляє проблему. Саме тому корпоративне управління, незалежна і компетентна наглядова рада, внутрішній аудит, ризик-менеджмент і комплаєнс є внутрішнім механізмом, через який зовнішній ринковий сигнал перетворюється на конкретні зміни.

Послідовність цих п'яти ланок дає змогу сформулювати принцип обмежувальної ланки. Результативність ринкової дисципліни визначається не складанням ефективності усіх її елементів. Якщо одна з ланок майже не працює, вона обмежує ефективність роботи усього механізму. Наприклад, найдетальніше розкриття інформації не матиме великого ефекту, якщо кредитор упевнений, що його втрати компенсує держава. Так само сильна реакція ринку не змусить банк змінити поведінку, якщо корпоративне управління не здатне перетворити цей сигнал на управлінське рішення. У такому розумінні модель можна використовувати не лише для опису механізму, а й як інструмент діагностики. Для цього в табл. 1 оцінено не «якість» складових у балах, а їхню фактичну здатність передавати ринковий сигнал.

Як видно з табл. 1, найбільшою обмежувальною ланкою в Україні сьогодні є відповідальність за ризик. Повне гарантування вкладів на період воєнного стану [4] було необхідним інструментом збереження фінансової стабільності. Одночасно воно майже усунуло для вкладника-фізичної особи прямий фінансовий стимул оцінювати ризик банку. Після завершення воєнного стану гарантована сума становитиме не менше 600 тис. грн, а отже частина ризику знову повернеться до вкладника. Це не означає автоматичного відновлення ринкової дисципліни. Воно лише повертає економічний стимул до моніторингу. Щоб цей стимул не реалізувався лише через різкий відплив коштів, до переходу слід підготувати інформаційне середовище і забезпечити умови, за яких слабший ціновий сигнал зможе виникнути раніше за кількісний.

Друга проблема – вузьке коло суб'єктів, здатних здійснювати професійний моніторинг і слабкий ціновий канал. Український ринок цінних паперів не створює такого обсягу щоденних ринкових сигналів, як у країнах із розвиненими ринками капіталу. За цих умов значення раціоналізаторів довіри зростає. Рейтинг, аудиторський висновок

Таблиця 1

Оцінка стану складових ринкової дисципліни у банківській системі України

Складова	Ключові інститути	Стан в Україні	Оцінка
Інформаційна прозорість	Basel Pillar 3, МСФЗ, незалежний аудит	Поетапне запровадження розкриття пруденційної інформації за постановою НБУ №165	Посилюється
Суб'єкти моніторингу	Незастраховані кредитори, акціонери, раціоналізатори довіри	Обмежений ринок банківських облігацій і субординованого боргу; незначна роль публічно обертаних акцій банків	Слабка
Канали впливу	Ціновий, кількісний, корпоративний	Переважає кількісний канал; ціновий канал слабший через відсутність ліквідного ринку боргових інструментів та акцій	Обмежена
Відповідальність за ризик	Гарантування вкладів, resolution, bail-in	Повне гарантування вкладів фізичних осіб у період воєнного стану; значна частка державних банків	Найслабша
Реакція установи	Корпоративне управління, незалежні наглядові ради	Якість корпоративного управління та спроможність наглядових рад відрізняються між банками	Неоднорідна

Джерело: складено автором

або незалежна аналітика можуть бути для вкладника важливішими, ніж власний аналіз звітності банку. Саме тому питання незалежності, професійності та відповідальності таких посередників для України має першорядне практичне значення.

Окремою проблемою є висока частка державних банків. Вона не вимикає ринкову дисципліну повністю: корпоративні клієнти, міжбанківські контрагенти та інші незастраховані кредитори все одно можуть реагувати на ризик. Проте очікування державної підтримки суттєво послаблює класичний механізм покарання банку через вартість або відплив ресурсів. Тому саме в державному сегменті більша частина навантаження переходить на регулятора і корпоративне управління. Незалежна наглядова рада тут потрібна не лише як формальна вимога. Вона повинна виконувати функцію, яку ринок через структуру власності та гарантій реалізує слабше: змушувати менеджмент враховувати ціну ризику до того, як він перетвориться на втрати для держави.

Висновки. Ринкова дисципліна перетворює індивідуальну оцінку ризику на економічний механізм впливу на поведінку фінансової установи. Саме тому її доцільно розглядати як один із механізмів інституціоналізації довіри. Запропонована модель розкриває увесь ланцюг роботи ринкової дисципліни і розкладає його на п'ять послідовних ланок: інформаційну прозорість, суб'єктів моніторингу, канали впливу, відповідальність за ризик і реакцію установи. Регулятор у цих умовах не замінює ринок, але відповідає за створення умов, за яких цей ланцюг буде ефективно працювати, а не перериватися у своїй дії.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні принципу обмежувальної ланки – для дієвості ринкової дисципліни недостатньо мати всі необхідні елементи формально, а важливо, щоб кожен із них ефективно передавав сигнал наступній ланці. Якщо хоча б одна ланка не працює, саме вона визначає межу результативності всього механізму. Це дає змогу використовувати запропоновану модель не лише для опису, а й для інституційної діагностики механізмів ринкової дисципліни у фінансовій системі.

Оцінювання банківської системи України показало, що сьогодні найбільше дію механізму обмежує недостатня відповідальність учасників ринку за прийнятий ризик. Повне гарантування вкладів знижує стимул вкладника оцінювати ризик, а значна роль державних банків посилює очікування державної підтримки. Слабшими залишаються коло професійних суб'єктів моніторингу та ціновий канал через нерозвинений ринок боргових інструментів. Натомість інформаційна прозорість поступово посилюється завдяки впровадженню вимог Базельських угод.

Практичний висновок полягає в тому, що підготовка до повернення обмеженого гарантування вкладів не повинна починатися після завершення воєнного стану. До цього моменту ринок має отримати достатньо зрозумілу інформацію про ризики банків, а раціоналізатори довіри – мати стимули і можливості перетворювати її на якісні сигнали. Для державних банків окремим пріоритетом залишається корпоративне управління, оскільки саме воно повинно частково компенсувати слабший зовнішній ринковий тиск. Водночас слід зазначити, що оцінка складових є поки що якісною, а воєнний режим гарантування вкладів створює нетипові для мирного періоду стимули. Тому наступним кроком має стати розроблення кількісних індикаторів для кожної ланки та перевірка моделі на даних банків після відновлення режиму обмеженого гарантування вкладів фізичних осіб.

Бібліографічний список

1. Єрмак В. О. Теоретико-прикладні аспекти забезпечення фінансової інклюзії як невід'ємної складової реформування банківського сектору. *Механізми державного управління.* 2024. № 1 (64). С. 97–108. DOI: https://doi.org/10.26565/1684-8489-2024-1-06
2. Ключові показники діяльності державних банків станом на 01.01.2026 / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%92%D1%81%D1%96%2001_01_2026.pdf
3. Кричевська Т. О. Монетарна політика як інститут забезпечення довіри до грошової одиниці і банківської системи: логіко-історичний аналіз. *Економічна теорія.* 2017. № 4. С. 64–100.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 01.04.2022 № 2180-IX / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20
5. Про встановлення переліку інформації, що підлягає обов'язковому оприлюдненню банками України : постанова Правління Національного банку України від 15.02.2018 № 11. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/v0011500-18
6. Про затвердження Положення про порядок оприлюднення пруденційної інформації банками та банківськими групами : постанова Правління Національного банку України від 30.12.2025 № 165. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/30122025_165.pdf

7. Akerlof G. A. The market for “lemons”: Quality uncertainty and the market mechanism. *Quarterly Journal of Economics.* 1970. Vol. 84, no. 3. P. 488–500.
8. Basel Committee on Banking Supervision. *Pillar 3 disclosure requirements – updated framework.* Basel: Bank for International Settlements, 2018.
9. Bliss R. R., Flannery M. J. Market discipline in the governance of U.S. bank holding companies: Monitoring vs. influencing. *European Finance Review.* 2002. Vol. 6, no. 3. P. 361–395.
10. Calomiris C. W., Kahn C. M. The role of demandable debt in structuring optimal banking arrangements. *American Economic Review.* 1991. Vol. 81, no. 3. P. 497–513.
11. Demirgüç-Kunt A., Huizinga H. Market discipline and deposit insurance. *Journal of Monetary Economics.* 2004. Vol. 51, no. 2. P. 375–399.
12. Flannery M. J. Using market information in prudential bank supervision: A review of the U.S. empirical evidence. *Journal of Money, Credit and Banking.* 1998. Vol. 30, no. 3. P. 273–305.
13. Gropp R., Gruendl C., Guettler A. The impact of public guarantees on bank risk-taking: Evidence from a natural experiment. *Review of Finance.* 2014. Vol. 18, no. 2. P. 457–488.
14. Martinez Peria M. S., Schmukler S. L. Do depositors punish banks for bad behavior? Market discipline, deposit insurance, and banking crises. *Journal of Finance.* 2001. Vol. 56, no. 3. P. 1029–1051.
15. Nier E., Baumann U. Market discipline, disclosure and moral hazard in banking. *Journal of Financial Intermediation.* 2006. Vol. 15, no. 3. P. 332–361.

References

1. Yermak V. O. (2024). Teoretyko-prykladni aspekty zabezpechennia finansovoi inkliuzii yak nevidiemnoi skladovoi reformuvannia bankivskoho sektoru [Theoretical and applied aspects of ensuring financial inclusion as an integral component of banking sector reform]. *Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia,* no. 1(64), pp. 97–108. https://doi.org/10.26565/1684-8489-2024-1-06 [in Ukrainian].
2. Ministry of Finance of Ukraine. (2026). Kliuchovi pokaznyky diialnosti derzhavnykh bankiv stanom na 01.01.2026 [Key performance indicators of state-owned banks as of 01.01.2026]. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%92%D1%81%D1%96%2001_01_2026.pdf
3. Krychevska T. O. (2017). Monetarna polityka yak instytut zabezpechennia doviry do hroshovoi odynytsi i bankivskoi systemy: lohiko-istorychnyi analiz [Monetary policy as an institution for ensuring trust in the currency and the banking system: A logical-historical analysis]. *Ekonomichna teoriia – Economic Theory,* no. 4, pp. 64–100 [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia stabilnosti systemy harantuvannia vkladiv fizychnykh osib [On amendments to certain laws of Ukraine on ensuring the stability of the household deposit guarantee system] (Law No. 2180-IX). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20 [in Ukrainian].
5. National Bank of Ukraine. (2018). Pro vstanovlennia pereliku informatsii, shcho pidliahaie oboviazkovomu opublikuvanniu bankamy Ukrainy [On establishing the list of information subject to mandatory publication by banks of Ukraine] (Resolution No. 11). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/go/v0011500-18 [in Ukrainian].
6. National Bank of Ukraine. (2025). Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok opryliudnennia prudentsiinoi informatsii bankamy ta bankivskymy hrupamy [On approval of the Regulation on the disclosure of prudential information by banks and banking groups] (Resolution No. 165). Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/30122025_165.pdf [in Ukrainian].
7. Akerlof G. A. (1970). The market for "lemons": Quality uncertainty and the market mechanism. *Quarterly Journal of Economics,* 84(3), 488–500.
8. Basel Committee on Banking Supervision. (2018). *Pillar 3 disclosure requirements – updated framework.* Bank for International Settlements.
9. Bliss R. R. & Flannery M. J. (2002). Market discipline in the governance of U.S. bank holding companies: Monitoring vs. influencing. *European Finance Review,* 6(3), 361–395.
10. Calomiris C. W. & Kahn C. M. (1991). The role of demandable debt in structuring optimal banking arrangements. *American Economic Review,* 81(3), 497–513.
11. Demirgüç-Kunt A. & Huizinga H. (2004). Market discipline and deposit insurance. *Journal of Monetary Economics,* 51(2), 375–399.
12. Flannery M. J. (1998). Using market information in prudential bank supervision: A review of the U.S. empirical evidence. *Journal of Money, Credit and Banking*, 30(3), 273–305.
13. Gropp R., Gruendl C. & Guettler A. (2014). The impact of public guarantees on bank risk-taking: Evidence from a natural experiment. *Review of Finance*, 18(2), 457–488.
14. Martinez Peria M. S. & Schmukler S. L. (2001). Do depositors punish banks for bad behavior? Market discipline, deposit insurance, and banking crises. *Journal of Finance*, 56(3), 1029–1051.
15. Nier E. & Baumann U. (2006). Market discipline, disclosure and moral hazard in banking. *Journal of Financial Intermediation*, 15(3), 332–361.

Ruslan Grytsenko
PhD in Economics, Associate Professor,
Doctoral Student,
Academy of Financial Management;
Independent Member of the Supervisory Board,
JSC "State Export-Import Bank of Ukraine"
ORCID: https://orcid.org/0009-0007-4023-330X

MARKET DISCIPLINE AS A MECHANISM FOR INSTITUTIONALISING TRUST IN THE FINANCIAL AND BANKING SYSTEM OF UKRAINE

The article examines market discipline as a mechanism for institutionalizing trust in the financial and banking system. It proposes a five-component model comprising information transparency, monitoring agents, channels of influence, responsibility for risk, and the response of the financial institution. The Ukrainian case is analyzed using a qualitative institutional approach based on regulatory changes, the structure of the banking market, and the available channels through which market signals may affect bank behavior. The study develops the principle of the constraining link, according to which the effectiveness of market discipline is limited by the component that is least capable of transmitting a risk signal to the next stage of the mechanism. This approach extends the traditional division of market discipline into monitoring and influence by showing that the transmission of a signal may be interrupted at several intermediate stages. In Ukraine, the main constraint is responsibility for risk, which is weakened by full deposit guarantees during martial law and by the substantial role of state-owned banks. At the same time, information transparency is gradually improving as prudential disclosure requirements based on Pillar 3 are introduced. The findings show that greater transparency alone is insufficient when market participants have weak incentives to bear the consequences of risk or when the market lacks effective pricing channels. The practical implication is that the weakest elements of market discipline should be strengthened before the return to limited deposit insurance. This primarily concerns the quality of market signals, the role of professional monitoring agents, the development of pricing channels for bank risk, and corporate governance, especially in state-owned banks. The scientific novelty lies in presenting market discipline as a sequential institutional mechanism in which the overall result depends on the effective operation of every link rather than on the formal presence of its individual elements. The model can therefore be used not only to describe market discipline, but also to diagnose the point at which the transmission of market signals becomes ineffective. The study is limited by the qualitative nature of the assessment and by the exceptional incentive structure created during martial law. Further research should develop quantitative indicators for each component and test the model on bank-level data after the normalization of the deposit guarantee regime.

Keywords: market discipline, institutionalization of trust, trust rationalizers, information disclosure, deposit insurance, state-owned banks, corporate governance.

Дата надходження статті: 01.10.2026
Дата прийняття статті до публікації: 27.10.2026
Дата публікації статті: 18.11.2026